

# ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА В ЕПОХУ ШІ: ВІД ГЕНЕРАЦІЇ ІДЕЙ ДО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

## FUNDAMENTALS OF ACADEMIC WRITING IN THE AI ERA: FROM IDEA GENERATION TO CRITICAL THINKING DEVELOPMENT

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) значно вплинув на сферу освіти, зокрема на навчання академічному письму. У статті досліджено потенціал використання ШІ у сфері академічного письма, його переваги та ризики. Проаналізовано, яким чином сучасні технології можуть сприяти вдосконаленню навичок письма, зокрема через корекцію стилю, структури та логіки викладу текстів. Визначено основні напрямки застосування ШІ в освітньому процесі, серед яких генерація ідей, редагування тексту, перевірка на плагіат, аналіз стилістики та автоматизація цитування.

Окрему увагу приділено впливу ШІ на розвиток критичного мислення у студентів. Використання таких інструментів може стати як засобом для стимулювання аналітичного підходу до роботи з текстами, так і фактором, що призводить до механічного копіювання та втрати навичок самостійного письма. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність формування у студентів відповідального підходу до використання ШІ, з акцентом на його роль як допоміжного інструменту, а не заміника інтелектуальної діяльності.

Окрім цього, розглянуто проблеми, пов'язані з академічною доброчесністю в умовах активного впровадження ШІ. Однією з основних складнощів є визначення авторства тексту та можливість коректного цитування фрагментів, згенерованих за допомогою ШІ. На сьогоднішній день не існує єдиних універсальних стандартів цитування текстів, створених штучним інтелектом, що ускладнює дотримання наукових етичних норм.

У статті також висвітлено роль викладачів у навчанні студентів правильному використанню ШІ. Запропоновано методичні підходи, що сприяють інтеграції цих технологій у навчальний процес без шкоди для розвитку самостійного мислення та наукової грамотності. Обґрунтовано важливість оновлення стандартів оцінювання академічних робіт та адаптації політик університе-

тів до нових реалій використання ШІ у науковій діяльності.

**Ключові слова:** академічне письмо, штучний інтелект, критичне мислення, академічна доброчесність, генерування ідей, оцінювання наукових робіт.

The rapid development of artificial intelligence (AI) technologies has significantly impacted education, particularly academic writing instruction. This article explores the potential of AI in academic writing, highlighting its advantages and risks. It analyzes how modern technologies can enhance writing skills, including style correction, structural improvements, and logical coherence. The key applications of AI in the educational process are identified, such as idea generation, text editing, plagiarism detection, stylistic analysis, and citation automation.

Special attention is given to the impact of AI on students' critical thinking development. While AI tools can encourage analytical approaches to working with texts, they may also lead to mechanical copying and the erosion of independent writing skills. Therefore, the article emphasizes the need to cultivate a responsible approach to AI usage, positioning it as a supportive tool rather than a substitute for intellectual effort.

Additionally, the article examines challenges related to academic integrity in the context of AI integration. One of the primary issues is determining authorship and ensuring proper citation of AI-generated content. Currently, no universal citation standards exist for AI-generated texts, complicating adherence to academic ethical norms.

The article also highlights the role of educators in teaching students how to use AI responsibly. Methodological approaches are proposed to integrate AI into the learning process without compromising independent thinking and academic literacy. The importance of updating assessment standards for academic work and adapting university policies to the new realities of AI-driven research is also justified.

**Key words:** academic writing, artificial intelligence, critical thinking, academic integrity, idea generation, research assessment.

УДК 81.35:004.8:159.95  
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.2.46>

**Максьом К.В.,**  
канд. психол. наук,  
завідувачка кафедри соціальної роботи  
Національного університету  
«Чернігівська політехніка»

**Базилевич В.М.,**  
канд. екон. наук,  
директор  
Навчально-наукового інституту  
електронних та інформаційних  
технологій  
Національного університету  
«Чернігівська політехніка»

### Постановка проблеми у загальному вигляді.

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) став одним із визначальних факторів сучасного освітнього процесу. Інструменти на основі ШІ, такі як ChatGPT, Grammarly та інші, відкривають широкі можливості для підтримки студентів у написанні академічних текстів: від генерації ідей до вдосконалення стилю та структури. Однак ці досягнення ставлять перед суспільством і нові виклики.

З одного боку, використання ШІ у навчанні дозволяє розширити доступ до освітніх ресурсів та покращити якість академічного письма. З іншого

боку, ці процеси викликають занепокоєння у академічній спільноті щодо зменшення ролі оригінального мислення, втрати авторської ідентичності та ризиків академічної недоброчесності.

Особливого значення ці проблеми набувають у контексті вивчення дисципліни «Основи академічного письма», яка передбачає формування навичок аналізу, структурування та аргументації. Уникання технологій ШІ у навчанні є нераціональним рішенням, однак їх використання потребує чіткого розуміння, як навчити здобувачів вищої освіти застосовувати ці інструменти етично та ефективно.

Таким чином, постає завдання дослідити, як інтеграція ШІ може сприяти розвитку навичок академічного письма, зберігаючи при цьому критичне мислення та оригінальність студентських робіт.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Тема використання штучного інтелекту в освіті набуває все більшої актуальності серед дослідників. Багато робіт присвячено потенціалу ШІ у вдосконаленні навчального процесу. Наприклад, дослідження Шестакової С.О. (2024) доводить, що інструменти на основі ШІ сприяють покращенню якості текстів через граматичні перевірки та аналіз змістовності, зокрема за допомогою таких інструментів як Grammarly і ChatGPT [5].

Барладим та співавт. (2024) у методичних рекомендаціях «Використання засобів і сервісів штучного інтелекту для професійного розвитку педагогічних кадрів» дослідили проектування хмароорієнтованого освітнього середовища та можливості використання ШІ для розвитку цифрової компетентності вчителів. Авторами проаналізовано роль ШІ у дослідницькому навчанні, визначено дидактичні та психофізіологічні аспекти його впливу на професійний розвиток педагогів, а також розглянуто етичні методичні підходи до його використання. Це дослідження робить вагомий внесок у визначення перспектив застосування ШІ в педагогічній діяльності [1].

Візнюк, Буглай, Куцак та ін. (2021) у статті «Використання штучного інтелекту в освіті» розглянули ефективність ШІ як інструмента для оптимізації навчального процесу. Автори підкреслюють, що ШІ дозволяє створювати персоналізоване навчальне середовище, вдосконалювати методики дистанційного навчання та аналізувати студентську діяльність для коригування освітніх програм. Важливим аспектом є обговорення потенціалу чат-ботів як освітніх помічників і засобів зворотного зв'язку [2].

Мар'єнко та Коваленко (2023) у роботі «Штучний інтелект та відкрита наука в освіті» акцентували увагу на значенні хмарних сервісів відкритої науки для впровадження ШІ в освітній процес. Авторами окреслено переваги використання ШІ, зокрема автоматизацію оцінювання, створення SMART-даних та підвищення рівня компетентності у відкритій науці. Водночас підкреслено ризики, пов'язані з етичними аспектами, конфіденційністю та зниженням креативності учнів [3].

Панухник (2024) дослідила відповідальні межі використання ШІ в освітньому процесі та наукових дослідженнях студентів. Авторка здійснила ретроспективний аналіз концептуального апарату штучного інтелекту, обґрунтувала його значення для формування креативності, самоконтролю та самореалізації студентів. Зазначено, що використання ШІ може сприяти створенню адаптивного та інтервального навчання,

підтримувати зворотний зв'язок, що є критично важливим у сучасній освіті [4].

Аналіз свідчить про значний потенціал ШІ у розвитку освіти, зокрема у персоналізації навчання, автоматизації рутинних процесів та забезпеченні доступу до сучасних інструментів навчання. Водночас дослідники наголошують на необхідності врахування етичних аспектів, ризиків для приватності та ролі викладачів та вчителів у цьому процесі.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Незважаючи на великий обсяг досліджень, багато питань залишаються невирішеними. Зокрема, потребує доопрацювання методика розвитку критичного мислення у студентів під час використання ШІ. Також актуальним є розробка інструментів для оцінки академічної доброчесності у роботах, що містять текст, згенерований штучним інтелектом.

**Мета статті.** Метою статті є дослідження впливу технологій штучного інтелекту на процес академічного письма в контексті сучасної освіти. Основні завдання даної роботи полягають в аналізі можливостей використання ШІ для вдосконалення якості академічних текстів, оцінці його потенціалу в підвищенні точності, оригінальності та структурованості наукових робіт; визначенні впливу технологій на розвиток навичок критичного мислення у здобувачів освіти; оцінці ризиків, пов'язаних з їхнім використанням, а також визначенні перспектив адаптації стандартів академічної доброчесності до роботи з ШІ.

**Виклад основного матеріалу.** Технології ШІ, зокрема алгоритми машинного навчання, нейронні мережі та системи обробки природної мови, є основними інструментами для автоматизації процесу написання та редагування академічних текстів. Вони здатні аналізувати великі обсяги інформації, допомагаючи виявити граматичні, стилістичні та логічні помилки. Однак, ці технології не тільки допомагають виправляти помилки, а й стають потужним інструментом для створення нових ідей, структурування думок і формулювання складних наукових концепцій.

Застосування ШІ у процесі академічного письма дозволяє значно зменшити час, необхідний для корекції текстів, одночасно підвищуючи рівень їх точності та відповідності науковим вимогам. Наприклад, такі інструменти, як Grammarly або різноманітні сервіси для перевірки плагіату, активно використовуються в освітньому процесі для покращення якості написаних робіт. Вони забезпечують високий рівень перевірки граматики, стилістики та надають зворотний зв'язок стосовно структури тексту, що робить його більш логічним і послідовним.

Одним із найбільших досягнень технологій ШІ у сфері академічного письма є можливість їхнього

використання для вдосконалення якості текстів на всіх етапах створення. Починаючи від генерування ідей і закінчуючи фінальною редакцією, ШІ здатний покращувати точність, оригінальність і структурованість текстів. Інструменти, що працюють з обробкою природної мови (NLP), забезпечують глибокий аналіз контексту та змісту, допомагаючи виявити неточності у формулюваннях, перевірити логічні зв'язки між частинами тексту та навіть пропонувати вдосконалення.

Крім того, нейронні мережі мають здатність до глибокого вивчення мовних структур, що дає змогу створювати тексти, які більш точно відповідають академічним вимогам. Такі системи, як ChatGPT, можуть навіть допомогти в генерації нового контенту, підтримуючи процес написання наукових робіт, оскільки вони можуть пропонувати варіанти формулювань, а також генерувати ідеї для подальших досліджень.

Для багатьох здобувачів освіти важко правильно оформити цитати та посилання згідно з вимогами різних стандартів (APA, MLA, Chicago тощо). Інструменти, як Zotero або EndNote, використовують технології ШІ для автоматичного збору, організації та цитування джерел. Це дозволяє уникнути помилок при створенні списків літератури та цитування та економить час при підготовці наукових робіт.

Ще одним важливим аспектом використання технологій ШІ в академічному письмі є їхній потенціал для розвитку критичного мислення у студентів. Завдяки здатності ШІ здійснювати детальний аналіз текстів, студенти мають змогу краще розуміти логіку побудови наукових робіт, а також аналізувати їх на предмет наявних недоліків чи недопрацьованих ідей. Вони навчаються виявляти слабкі місця у своїх текстах, задавати питання та розвивати більш глибокий підхід до аналізу наукових джерел.

Використання інструментів ШІ в навчальному процесі стимулює студентів до роздумів щодо формулювання думок та виокремлення найбільш важливих аспектів теми дослідження. Водночас, ШІ допомагає не лише в корекції тексту, а й у більш глибокому осмисленні його змісту, сприяючи таким чином розвитку критичного ставлення до матеріалу. Це важливий аспект для формування наукової компетентності, адже студенти повинні навчитися розуміти, як правильно обирати джерела, критично оцінювати їх і на основі цього будувати власні аргументи.

Авжеж, попри значні переваги, використання технологій ШІ в академічному письмі не позбавлене і певних ризиків. Одним із основних є надмірна автоматизація процесу, що може призвести до втрати індивідуальності авторського стилю. Студенти, спираючись на автоматизовані інструменти, можуть не розвивати власні навички

написання та аналізу, а також забувати про важливість самостійної роботи над текстами.

Крім того, автоматичні системи не завжди можуть забезпечити точність фактів або контексту. ШІ може не розуміти нюансів між різними інтерпретаціями наукових тем, що створює ризик для неправильного представлення інформації. Це особливо важливо в контексті академічного письма, де кожен факт має бути перевірений і правильно інтерпретований. В результаті, використання технологій ШІ має бути доповнене ретельною перевіркою тексту експертами, які мають досвід у конкретній науковій галузі.

Для того, щоб організувати освітній процес в нових реаліях, тобто заохотити студентів використовувати ШІ саме для генерації ідей, але не для створення готових текстів, пропонується наступне:

- фокус на навчанні критичному мисленню та аналізу

Викладачі можуть мотивувати студентів використовувати ШІ як інструмент для розвитку критичного мислення. ШІ може допомогти студентам створювати перші концептуальні ідеї або запропонувати підходи до вирішення проблем, але важливо, щоб студенти продовжували працювати над розробкою власних думок і глибоким аналізом наукових концепцій. Наприклад, студенти можуть використовувати ШІ для отримання початкової інформації або для формулювання запитань до теми, але самі мають опрацювати і розвинути ці ідеї.

- створення завдань на основі взаємодії з ШІ

Викладачі можуть створювати завдання, в яких студенти використовують ШІ для генерування ідей, а потім оцінюють їх відповідність науковим стандартам, перевіряють на відповідність академічним критеріям. Наприклад, завдання може полягати в тому, щоб студент за допомогою ШІ сформулював кілька основних напрямів для дослідження, а потім самостійно вибрав найбільш релевантний та аргументував своє рішення.

- підтримка навичок самостійного мислення та авторської роботи

Викладачі повинні наголошувати на важливості збереження авторського голосу в роботах студентів. Вони можуть пояснити, що ШІ має бути інструментом допомоги, а не заміною власного розумового процесу. Студенти можуть використовувати ШІ для генерації гіпотез або збору основних ідей, але самі повинні працювати над аргументацією, аналізом та синтезом матеріалу, аби зберегти інтелектуальну цінність своєї роботи.

- навчання етичному використанню ШІ

Важливо підкреслити етичні питання використання ШІ. Викладачі можуть розповідати студентам про важливість уникнення зловживань технологіями, зокрема про заборону використання ШІ

для створення готових текстів, що порушує академічну доброчесність. Замість цього студенти мають використовувати ці інструменти для поліпшення своїх текстів, їх структурування, перевірки фактів чи створення пропозицій щодо розв'язання дослідницьких проблем.

– використання ШІ для зворотного зв'язку

Студенти можуть також використовувати ШІ для отримання зворотного зв'язку по своїх роботах, зокрема для перевірки структури, граматики або логіки викладу. Однак, викладачі повинні наголосити, що кінцеве оцінювання роботи, її зміст і наукова цінність мають базуватися на глибокому осмисленні і самостійному вкладі студента.

– стимулювання креативності та інновацій

Викладачі можуть заохочувати студентів використовувати ШІ для креативного підходу до розв'язання наукових задач. ШІ може допомогти знайти нові перспективи, об'єднувати різні ідеї, формулювати інноваційні гіпотези, але студент повинен бути тим, хто оцінює ці ідеї і визначає напрямки подальших досліджень.

У зв'язку із стрімким впровадженням технологій ШІ в освіту, а також із зазначеними вище перевагами і ризиками використання даних систем, виникає необхідність перегляду стандартів академічної доброчесності, зокрема, щодо оцінки плагіату і визначення авторства. Одним із важливих питань є правильна оцінка роботи, що була значною мірою або повністю згенерована за допомогою ШІ. Університети повинні розробити нові критерії для визнання академічних текстів оригінальними, що зберігають баланс між автоматизацією та авторським внеском.

Адаптація стандартів академічної доброчесності також передбачає розробку методів перевірки контенту на плагіат у випадках, коли технології ШІ генерують тексти, що можуть бути схожими на вже існуючі роботи. Створення нових підходів до оцінки текстів і їхнього авторства стане важливим кроком у підтримці етичних норм у академічному середовищі, що відповідають вимогам часу.

**Висновки.** Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту створює нові можливості для вдосконалення академічного письма, однак одночасно породжує значні виклики. З одного боку,

ШІ сприяє підвищенню якості текстів, їх точності та структурованості, допомагає у генерації ідей і покращенні стилю письма. З іншого боку, виникає ризик втрати критичного мислення, самостійності у формулюванні думок та дотримання академічної доброчесності.

Для ефективного використання ШІ в освітньому процесі необхідно навчати студентів працювати з цими технологіями як з інструментами підтримки, а не як із заміною самостійного аналізу та творчого підходу. Викладачі відіграють ключову роль у цьому процесі, розробляючи методики, що стимулюють студентів використовувати ШІ для розширення можливостей мислення, а не для механічного копіювання текстів.

Також необхідним є оновлення стандартів академічної доброчесності, що дозволить адаптувати існуючі правила до нових умов, ураховуючи зростаючу роль ШІ в освіті. Баланс між автоматизацією та особистим внеском студента має стати пріоритетом у сучасному освітньому процесі.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Використання засобів і сервісів штучного інтелекту для професійного розвитку педагогічних кадрів: препринт (аналітичні матеріали) / Барладим В. М. та ін.; за ред. М. П. Шишкіної. Київ: ІЦО НАПН України, 2024. 96 с.
2. Використання штучного інтелекту в освіті / Візнюк І. М. та ін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 59, С. 14–22. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-59-14-22>. (дата звернення: 06.01.2025).
3. Мар'єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. 2023. № 38(1). С. 48–53. DOI: [10.31110/2413-1571-2023-038-1-007](https://doi.org/10.31110/2413-1571-2023-038-1-007).
4. Панухник О. В. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту ШІ. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 83, С. 202–211. [https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2023.04.202](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.202).
5. Шестакова С. О. Використання штучного інтелекту в академічному письмі як інструменту покращення якості текстів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14187288>. (дата звернення: 06.01.2025).